

предметной компетенции в сфере учебно-научного общения по профильным предметам выбранной специальности нашего вуза, что снимает определенные психологические блоки у иностранных граждан, обучающихся в иной образовательной среде.

Литература: 1. Азимов Э.Г., Щукин А.Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). – М.: Издательство ИКАР, 2009. – 448 с. 2. Акишина А.А., Каган О.Е. Учимся учить. Для преподавателя русского языка как иностранного. – М.: Русский язык. Курсы, 2004. – 256 с. 3. Самарцева Л.Г., Чернякевич Т.Г. Пособие по чтению для студентов-иностранцев медицинских и фармацевтических вузов. – М.: Рус. яз., 1990 – 309 с. 4. Шустикова Т.В., Воронкова И.А., Гурова О.А., Журкина Н.В., Карпова Ю.В., Хамгокова Н.Ж., Шоркина Е.Н. Обучение речевому общению в учебно-научной сфере. Медико-биологический профиль: Учебное пособие. – М., РУДН, 2011. – 145 с.

СЕМАНТИЗАЦІЯ НАУКОВОЇ ЛЕКСИКИ ЗА ДОПОМОГОЮ СЛОВОТВОРУ

Макаренко І.С., викладач

Сошенко Л.М., ст. викладач

Харківський національний університет В.Н.Каразіна

E-mail: inna02078@ukr.net

Постановка проблеми. Відомо, що при навчанні української мови як іноземної важлива роль належить роботі над лексикою, засвоєнню та закріпленню нових лексичних одиниць. Одним з найважливіших завдань, які стоять перед іноземними студентами на початковому етапі вивчення мови за професійним спрямуванням, є засвоєння фахової лексики. Потреба в навчанні студентів професійної термінології викликана тим, що саме термінологія є центральним елементом мови спеціальності, носієм основного предметного змісту [5, с. 85], активне оволодіння термінологічною лексикою полегшує процес навчання [1, с. 26]. Таким чином, викладач повинен розробити найбільш оптимальну систему методів семантизації та закріплення фахової лексики, яка б максимально ефективно сприяла її засвоєнню.

Аналіз досліджень та публікацій. Питання стосовно особливостей утворення та функціонування української термінології висвітлено в працях В. Перебийніс, Т. Панько, Л. Симоненко, Г. Мацюк, О. Марцинківської, В. Овчаренко, Т. Лагутіної, Б. Михайлишин та інших. У науковому доробку М.В.

Арделян, С.М. Руденко, Л.Я. Сапожнікової, О.А.Покровської аналізується галузева лексика та її різновиди як вагомий шар лексичного складу, її функціональні особливості в системі наукової мови. Серед проблем наукового стилю вирізняється проблема використання образних елементів.

Серед ґрунтовних досліджень, присвячених науковій лексиці, на особливу увагу заслуговує посібник І. М. Кочан «Українська наукова лексика: міжнародні компоненти в термінології» (К., 2013), в якому детально розглянуто специфіку міжнародних компонентів у науковій термінології сучасної української мови, порушено дискусійні проблеми оновлення українського фахового лексикону, пов'язані насамперед із гармонійним поєднанням тенденції до інтернаціоналізації з прагненням до збереження національної своєрідності [2, с. 3-4.].

Мета роботи полягає у визначенні методів семантизації наукової лексики та розробці рекомендованих вправ у роботі над словотвором термінів.

Виклад основного матеріалу. Навчання мови спеціальних дисциплін на заняттях з української мови здійснюється з метою розвитку вміння слухати лекції, записувати їх, виступати на семінарах, читати літературу за фахом. Щоб оволодіти практичними вміннями в комунікативному використанні наукового стилю мовлення, студентам необхідно знання великого лексичного матеріалу. Слід зазначити, що спеціальна термінологічна лексика містить слова інтернаціональні, засновані, в основному, на латинських коріння, так і слова слов'янського походження. І зі зрозумілих причин, остання група слів повинна бути об'єктом підвищеної уваги на уроках з наукового стилю мовлення.

Проблема навчання основам наукової мови та термінології викликана практичною необхідністю підготовки студентів-іноземців до оволодіння мовою спеціальності та отриманню повного обсягу наукової інформації, необхідної для майбутньої професії, до вміння правильно оформити своє висловлювання усно або письмово з тієї чи іншої теми. Основна мета навчання студентів наукового стилю мовлення – навчити їх практичного володіння лексико-

граматичним матеріалом, характерним для даного функціонального стилю, підготувати їх до оволодіння майбутньою спеціальністю.

Таким чином, термінологічні слова умовно ми поділяємо на наступні групи:

1. Власне терміни, виражені іменниками: запах, смак, клітина, рослина, організм і т. д.

2. Термінологічні дієслова, що використовуються як самостійний мовний засіб вираження наукового поняття: реагувати, горіти, поглинати, харчуватися, окислюватися.

3. Десемантизовані дієслова, що функціонують у вигляді:

а) зв'язкових: бути, ставати, володіти, являти собою;

б) в ролі компонентів описових словосполучень: провести аналіз, експеримент; вплинути, перебувати в залежності, входити до складу тощо, де основне значення виражено іменниками, а дієслово є структурним оформленням словосполучень;

4. слова (іменники і прикметники), які прийшли з загальнолітературної мови і використовуються в термінологічному значенні: опір, харчування, пружний – пружність, активний – активність.

Для семантизації способом тлумачення необхідне угруповання слів по категоріях понять: процеси (дихання, асиміляція, розпад), матеріали і предмети (метал, рідина, кислота, пробірка), властивості (запах, смак, колір, валентність, щільність, електропровідність), одиниці виміру (кг, г, метр, ампер, моль).

Не менш важливим є і спосіб семантизації наукової лексики за допомогою вивчення складу слова. Можна виділити деякі моделі словотворення, над якими можна працювати зі студентами.

1. Від іменників часто утворюються прикметники за допомогою суфіксів: *-ск-*, *-н*, *ов*, *-ев-*, і деяких інших. Слід зазначити, що від іменників-назв певних наук (хімія – хімічний, ботаніка – ботанічний, кисень – кисневий та ін.)

Від іменників-назв хімічних елементів прикметники утворюються в основному за допомогою суфіксів *-н* (сірка - сірчаний, хлор - хлорний, кислота -

кислотний). Можливе використання суфіксів-ов, -ев-: число - числовий, корінь - кореневий.

2. Від дієслів часто утворюються іменники, які закінчуються на *-іння, -іна* або *-ання* і позначають процес: горіння, зміна, перетворення, дихання, харчування. Слід звернути увагу студентів на те, що деякі іменники на *-іння/ -ання* не мають значення процесу, наприклад: стан, зміст, відмінність, рослина, тиск, будова.

3. Від імен якісних прикметників можуть утворюватися іменники за допомогою суфікса *-ість*. Такі іменники часто мають значення властивості, ознаки: м'якість, складність, крихкість.

4. Складні слова можуть бути утворені зі словосполучень за допомогою сполучних букв *о, є, е*: прямолінійний, життєдіяльність, імунопрофілактика та ін.

При роботі над словотвором термінів можна запропонувати студентам виконати наступні види вправ:

1. Утворити прикметники за зразком: сірка – сірчаний, зоологія – зоологічний.

2. Утворити іменники за зразком: легкий – легкість.

3. Утворити іменники за зразком: перетворюватися – перетворення; міститься – зміст.

4. Змінити словосполучення за зразком: швидкість змінюється – зміна швидкості.

5. Прочитати пропозиції та виділити в них однокореневі слова.

6. Об'єднати в групи слова зі списку, мають спільне коріння.

7. Знайти в тексті незнайомі слова і по словотворчій моделі та з контексту здогадатися про їхнє значення.

Залишається додати, що при семантизації термінологічної лексики можна використовувати і такі прийоми: визначити значення слова по контексту, ситуації, по пантоміми, синонімів, за допомогою наочності, двомовного словника.

Значення цього методу важко переоцінити. Річ у тому, що лексика навчальних термінологічних словників становить лише незначну частину необхідної для успішного оволодіння науковим стилем мовлення. Вона не забезпечує розуміння навіть адаптованих наукових текстів. Вироблення вміння здогадуватися про значення слова по словотворчим елементам повинна починатися з перших кроків вивчення мови.

Чим краще запам'ятовується учнями словотворча модель, тим швидше розвивається вміння виводити значення слова з його елементів, засвоєних раніше. Поєднання елементів численні, але мовний досвід допомагає засвоїти закономірності, яким підкоряється побудова цілей і наборів цих елементів.

Висновки. Таким чином, метод семантизації наукової лексики ефективно сприяє засвоєнню та закріпленню нових лексичних одиниць, добір вправ у роботі зі словником термінів підвищує мотивацію студентів у навчанні.

Література: 1. Барановська Л.В. Навчання студентів професійного спілкування / Л.В. Барановська. – Біла церква: Білоцерковськ. держ. ун-т, 2002. – 256 с. 2. Томіленко Л.М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови. / Л.М. Томіленко. – Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. – 160 С. 3. Лепеха Т. В. Лексико-семантичні та словотвірні-структурні особливості судово-медичної термінології: дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / Лепеха Таїсія Василівна. – Д., 2000. – 201 с. 4. Д'яченко Г.П. Причини мовленнєвих проблем засвоєння та використання фахової термінології студентами економічних спеціальностей ВНЗ Сходу України / Г.П. Д'яченко // Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки : зб. наук. праць. – Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2006. – Вип. 10. – С. 84-90. 5. Левіна М.М. Семантизація фахової лексики на заняттях з біології на підготовчому факультеті для іноземних студентів. / М.М. Левіна // Наукові записки кафедри педагогіки. – Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. – Випуск XXXIII. – с. 137 – 142.

ЗАСОБИ РОЗВИТКУ НАВИЧОК АУДІЮВАННЯ

Макаренко І.С., викладач

Сошенко Л.М., ст. викладач

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна

E-mail: inna02078@ukr.net

Постановка проблеми. На сьогоднішній день робота у вищих навчальних закладах вимагає високої якості у викладанні української мови як іноземної, завдяки тим інтеграційним процесам, які відбуваються і стосуються входження України у єдиний освітній простір. Свідченням цього є те, що на